

Jarosław Niewiński

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID????

jniwinski@wp.pl

Wpływ konfliktu zbrojnego na Ukrainie na scenariusze stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego

Wstęp

Agresja Rosji na niepodległą Ukrainę nieoczekiwanie zmieniła obraz bezpieczeństwa europejskiego i spowodowała zmiany w postrzeganiu mechanizmów zapewniania tego bezpieczeństwa, w tym skutecznego reagowania na przyszłe konflikty czy sytuacje kryzysowe. Działania Rosji zmieniły postrzeganie zasad suwerenności i niepodległości państw, przestrzeganie prawa narodów do samostanowienia i bezpieczeństwa. Analizując rozwój wydarzeń na Ukrainie, najważniejszym tematem jest sposób zakończenia tego konfliktu, zawarcie pokoju i zwrot zajętych obwodów ukraińskich. Konflikt na Ukrainie i działania militarne Rosji wyraźnie pokazały zagrożenia dla systemu bezpieczeństwa europejskiego. Podstawowym celem Zachodu jest wzmocnienie systemu bezpieczeństwa europejskiego, aby w przyszłości nie doszło do wybuchu podobnego konfliktu. Dla systemu bezpieczeństwa europejskiego ważnym elementem jest zachowanie równowagi sił, bez dominacji jednego mocarstwa jako hegemonu¹.

Polityka prezydenta Władimira Putina opiera się na podważaniu globalnej dominacji Stanów Zjednoczonych, a podstawowym powodem takich działań jest

¹ K. Świder, *System międzynarodowy i jego perspektywy w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej – między monocentryzmem a policentryzmem*, „Sprawy Międzynarodowe” 2023, t. 76, nr 1, s. 50–53.

odmowa uznania przez Zachód obszaru postradzieckiego za wyłączną strefę wpływów Moskwy. Ponadto Rosja chcąc stworzyć swoistą barierę ochronną, która odgradzałaby ją od państw Zachodu, nie zgadza się na przystąpienie Ukrainy i Białorusi do struktur zachodnich, obawiając się utraty pozycji mocarstwowej w Europie Wschodniej. Potwierdzeniem rosyjskiej polityki neoimperialnej jest dokonanie bezprawnej zbrojnej agresji wobec Ukrainy i zajęcie części jej terytorium².

Do 2014 roku Zachód prowadził politykę niedrażnienia Rosji, a Ukraina i jej problemy były tylko częścią tej polityki, a nie jej celem. Dopiero agresja na Ukrainę spowodowała, że Zachód na nowo zjednoczył się wobec rosyjskiego zagrożenia; wcześniej Amerykanie stawiali na ideę „America First”, a Europa na strategiczną autonomię. Konflikt w Ukrainie pokazał wszystkim, jak ważna jest jedność i bezpieczeństwo, czego przykładem jest przystąpienie Szwecji i Finlandii do struktur NATO.

Trwający konflikt może mieć różne scenariusze, a jego zakończenie wcale nie musi oznaczać, że Ukraina odzyska swoje utracone terytorium. Dla stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego istotne znaczenie ma zakończenie konfliktu, a w przyszłości przystąpienie Ukrainy do struktur zachodnich. Ponadto wydarzenia na Ukrainie pokazują realną obawę, że w ciągu kilku najbliższych lat Rosja może przetestować artykuł piąty traktatu NATO i zaatakować jeden lub więcej państw Unii Europejskiej³.

Imperialne dążenia Rosji są jednym z największych zagrożeń dla stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego. Zachód musi opracować strategię reagowania na zagrożenie ze strony Rosji, nie wystarczy bowiem wzmocnić zdolności obronne Unii. Dla stabilności bezpieczeństwa europejskiego ważne jest posiadanie przez Zachód długoterminowej strategii na to, jak pomóc Rosji stać się nieagresywnym sąsiadem. Ukraina jest obecnie miejscem, w którym ważą się losy nie tylko wschodniej Europy, ale i kontynentu europejskiego. Od efektów zakończenia trwającego konfliktu będzie zależeć zarówno przyszłość Ukrainy, jak i struktur zachodnich jako wspólnoty polityczno-wojskowej. Od tego, jak skuteczne zostaną podjęte przez państwa

² A. Kendall-Taylor, M. Kofman, *Putin's Point of No Return. How an Unchecked Russia Will Challenge the West*, "Foreign Affairs" 2025, vol. 104, no. 1, <https://www.foreignaffairs.com/russia/putins-point-no-return> [dostęp: 21.02.2025].

³ I. Krastev, *Wars end on the battlefield, reflects on a year of conflict in Ukraine*, 20.02.2023, <https://www.euronews.com/2023/02/20/ukraine-war-will-end-on-the-battlefield-ivan-krastev-tells-euronews> [dostęp: 21.02.2025]; I. Krastev, *Russia's War Has Unified Europe's Opposing Sides*, 16.03.2023, <https://foreignpolicy.com/2023/03/16/russia-war-europe-eu-nationalist-liberal/> [dostęp: 21.02.2025]; K. Dodds, *Trump, Hemispheric Security and the Greenland Connection*, *Groupe d'études géopolitiques*, <https://geopolitique.eu/en/2025/02/21/president-trump-hemispheric-security-and-the-greenland-connection/> [dostęp: 21.02.2025].

zachodnie działania wobec zagrożeń ze strony Rosji, będzie zależęć zapewnienie bezpieczeństwa w Europie⁴.

Celem niniejszego artykułu jest ocena wpływu konfliktu rosyjsko-ukraińskiego na system bezpieczeństwa europejskiego oraz zarys architektury tego systemu w przyszłości. W związku z tym główny cel badawczy polega na zidentyfikowaniu i analizie wariantów scenariuszy stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego. Postawiony cel i problem badawczy można uzupełnić o następujące pytania szczegółowe: a) jakie są warianty scenariuszy stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego?, b) jakie skutki ma konflikt rosyjsko-ukraiński dla bezpieczeństwa europejskiego?, c) jakie działania należy podjąć dla zagwarantowania bezpieczeństwa w Europie?

W artykule postawiono hipotezę, że działania Rosji przeciwko Ukrainie negatywnie wpływają na stabilizację bezpieczeństwa europejskiego, a głównym celem Moskwy jest odzyskanie kontroli nad tym kluczowym państwem tzw. obszaru postradzieckiego. Analiza tych zagadnień pozwoli na lepsze zrozumienie wpływu konfliktu rosyjsko-ukraińskiego na scenariusze stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego oraz na wyciągnięcie wniosków dotyczących przyszłych działań, jakie powinien podjąć Zachód w celu zagwarantowania bezpieczeństwa w Europie.

W artykule wykorzystano następujące metody i techniki badawcze:

- a) systematyczny przegląd literatury przedmiotu (przede wszystkim metodę analizy dokumentów i danych źródłowych w języku rosyjskim i angielskim) oraz krytyki literatury przedmiotu;
- b) analiza dokumentów programowych (wykorzystana w analizie bezpieczeństwa europejskiego, koncepcji polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Rosji);
- c) metoda analizy i konstrukcji logicznej;
- d) metoda porównawcza;
- e) metoda decyzyjna;
- f) metoda prognostyczna, mająca znaczenie w przewidywaniu rozwoju scenariuszy stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego.

Scenariusz optymistyczny – korzystny dla stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego

Obecny stan bezpieczeństwa europejskiego charakteryzuje się zmiennością i wzrostem niepewności, zmuszając jednocześnie państwa zachodnie do zastanowienia się, jak reagować na pojawiające się zagrożenia ze strony Rosji. Wśród wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa europejskiego na plan pierwszy wysuwa

⁴ A. Kubilius, *Keynote statement at the Kyiv Security Forum*, 8.05.2025, <http://andriuskubilius.lt/en/kyiv-security-forum-8-may-2025> [dostęp: 21.02.2025].

się konflikt na Ukrainie i wynikający z niego wzrost napięcia w stosunkach Rosji z Zachodem. Działania Rosji wobec Ukrainy i jednocześnie pogorszenie relacji z Kremlm zmusiły Zachód do wypracowania nowej strategii bezpieczeństwa europejskiego, innej niż ta, która powstała po zakończeniu zimnej wojny i rozpadzie ZSRR. Dodatkowo pojawiło się pytanie o przyszłość systemu bezpieczeństwa europejskiego, w tym roli Rosji w tym systemie oraz o przyszłe relacje Kremla z UE i NATO.

Odpowiedź na to pytanie można znaleźć, analizując politykę Rosji i jej działania wobec Ukrainy, stanowiące wyzwanie i zagrożenie dla bezpieczeństwa europejskiego. Receptą na kryzys relacji Zachód – Rosja powinno być poszukanie wspólnej wizji bezpieczeństwa europejskiego i określenie obszarów współpracy, takich jak walka z islamistycznym ekstremizmem; wzmocnienie reżimu nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia; rozwiązywanie problemów migracyjnych, zwalczanie piractwa; problemy środowiskowe i klęski żywiołowe czy groźba epidemii. Rosja powinna kontynuować politykę budowania konstruktywnego dialogu z partnerami europejskimi w szerokim zakresie problemów bezpieczeństwa regionalnego. Przewidywany charakter relacji między Zachodem a Rosją w najbliższych latach będzie zależał od tego, czy, kiedy i na jakich warunkach zostanie zawarte porozumienie pokojowe, kończące konflikt na Ukrainie, czy działania wojenne będą trwać jako tzw. pełzający konflikt⁵.

Konflikt rosyjsko-ukraiński na pewno zmobilizował Sojusz Północnoatlantycki, którego członkowie zrozumieli, że jednym z podstawowych zagrożeń dla jego przyszłości jest osłabienie solidarności transatlantyckiej. Bodźcem do zacieśnienia współpracy wydaje się nieunikniona konfrontacja z Rosją, która z jednej strony wzmocni amerykańską obecność wojskową w Europie, z drugiej zaś skłoni niektórych członków Sojuszu do zwiększania wydatków na obronę i modernizacji uzbrojenia. Napaść Rosji na Ukrainę pokazała, jak ważny jest priorytet „twardego bezpieczeństwa”, wzmocnienie wschodniej flanki NATO przed zagrożeniem ze strony Moskwy, a w przyszłości członkostwo Ukrainy w Sojuszu. Rosja wielokrotnie udowodniła swoje ambicje mocarstwowe i chęć dominacji na obszarze postradzieckim, który uważa za swoją wyłączną strefę wpływów. Kluczowe znaczenie dla NATO ma wypracowanie wspólnej wizji zagrożeń i odpowiedniej strategii wobec nich oraz charakter relacji z Rosją⁶.

⁵ M. Menkiszak, *Nadal można wgrać wojnę z Rosją. O kontrstrategii Zachodu wobec Moskwy*, Raport OSW, październik 2024, s. 12–15, https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/Raport-OSW_Nadal%20mo%C5%BCna%20wygra%C4%87%20wojn%C4%99%20z%20Rosj%C4%85_net.pdf [dostęp: 21.02.2025].

⁶ Н. Кавешников, С. Уткин, *ГЛОБАЛЬНЫЙ ПРОГНОЗ 2019–2024 Интеграционные объединения, Прогноз развития Европейского союза* РАН, <https://russiancouncil.ru/2019-inte->

Agresja Rosji na Ukrainę pokazała, że należy zreformować i wzmocnić model kooperatywnego bezpieczeństwa w Europie, a ważną częścią powinno być uznanie, że bezpieczeństwo jednego państwa wiąże się z bezpieczeństwem wszystkich państw. Czynniki sprzyjające realizacji modelu bezpieczeństwa kooperatywnego w Europie powinny być:

- obecność wojskowa Stanów Zjednoczonych w Europie i odgrywanie roli przywódcy NATO,
- weryfikacja strategii i zadań NATO oraz zmiana z sojuszu wojskowo-politycznego w organizację polityczno-obronną,
- kontynuowanie procesu rozszerzania NATO i UE (przyjmowanie kolejnych państw) w sposób jak najmniej konfrontacyjny z Rosją z uwzględnieniem interesów bezpieczeństwa Rosji,
- powrót Rosji do procesów europeizacji i bycia ważnym elementem systemu bezpieczeństwa w Europie.

Gwarancje stabilizacji bezpieczeństwa w przestrzeni poradzieckiej w dużym stopniu zależą od udziału w nim Rosji, która od rozpadu Związku Radzieckiego nie pogodziła się z utratą statusu światowego mocarstwa i próbuje odzyskać rolę współdecydującą o ładzie międzynarodowym poprzez zacieśnianie relacji z Chinami i Indiami. Rosja upomina się **o respektowanie jej interesów na obszarze postradzieckim i uznanie odpowiedzialności za ten region, który ma ważne znaczenie w jej strategii bezpieczeństwa**. Państwa zachodnie zdają sobie sprawę, że pomimo zagrożeń ze strony Rosji nie da się zbudować bezpieczeństwa w Europie bez jej udziału, a dialog z Moskwą będzie konieczny, ale dopiero po zakończeniu konfliktu ukraińskiego. Należy przypuszczać, że Rosja i państwa zachodnie będą stopniowo przechodzić do działań kooperacyjnych. Władze na Kremlu zdają sobie sprawę, że Rosja nie może wygrać wojny z całym Zachodem, który jest jej bardziej potrzebny niż ona Zachodowi. Państwa zachodnie rozumieją, że Rosja jest im potrzebna w rozwiązywaniu szeregu problemów polityczno-społecznych, w tym kwestii masowej niekontrolowanej migracji do Europy Zachodniej z różnych regionów świata⁷.

Ważne jest, aby bezpieczeństwo europejskie zostało oparte na czterech podstawowych filarach:

gration [dostęp: 21.02.2025].

⁷ M. Koczan, *Wpływ wojny na Ukrainie na międzynarodową pozycję Rosji*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2023, t. 17, nr 2, s. 89–92, <https://rocznikbezpieczenstwa.pl/ojs/index.php/rbm/article/view/711> [dostęp: 21.02.2025]; por. S. Bieleń, „Quo vadis, Rosjo”, „Myśl Polska” 30.01–6.02.2022, nr 5–6, <https://myslpolska.info/2022/01/25/stanislaw-bielen-quo-vadis-rosjo/> [dostęp: 21.02.2025].

- a) suwerenna Ukraina, zdolna do obrony własnego terytorium i odstraszenia Rosji,
- b) gwarancje bezpieczeństwa dla Ukrainy, Mołdawii i Gruzji poprzez przyjęcie tych państw do struktur UE i NATO,
- c) powrót przez Zachód do polityki budowania partnerstwa z Rosją przy jednoczesnym wzmacnianiu bezpieczeństwa państw członkowskich,
- d) uniezależnienie się od dostaw rosyjskich surowców energetycznych na rzecz współpracy energetycznej i dywersyfikacji dostaw ropy i gazu.

Scenariusz negatywny – niekorzystny dla stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego

Po dojściu do władzy w 2000 roku prezydenta Władimira Putina nastąpiła zmiana strategii politycznej i określenia roli Rosji w europejskim systemie bezpieczeństwa. Prezydent Putin podczas swojej pierwszej kadencji starał się co prawda budować partnerskie relacje z Zachodem, ale różnice interesów i odmienne rozumienie problemów bezpieczeństwa europejskiego doprowadziły do przewartościowania i ochłodzenia relacji z Zachodem. Dodatkowo NATO w 2004 roku rozszerzyło swoje struktury o państwa bałtyckie – Litwę, Łotwę i Estonię, które według Rosji stanowią jej wyłączną strefę wpływów. Rosja sprzeciwia się dalszemu rozszerzaniu struktur zachodnioeuropejskich na Wschód i nie zawaha się użyć siły militarnej wobec Ukrainy w sytuacji, gdy zagrożone zostały rosyjskie interesy na obszarze postradzieckim. Celami geopolitycznymi Rosji stały się prawo do kontroli obszaru postradzieckiego, odbudowa utraconej strefy wpływów w Europie, odzyskanie statusu mocarstwa i przywództwa światowego.

Rosja buduje narrację, w której Zachód obawia się jej jako konkurenta i rywala w kwestiach bezpieczeństwa europejskiego. Przykładem takiej narracji jest wypowiedź prezydenta Putina wygłoszona podczas konferencji bezpieczeństwa w Monachium 10 lutego 2007 roku: „Rosja zagrożona i otoczona przez wrogów stoi wobec konieczności odbudowy swojej potęgi i strefy wpływów oraz podniesienia się z kolan. Rosja nigdy się nie zgodzi z istniejącym porządkiem świata i stworzonym w ostatnich dekadach po upadku ZSRR ładem międzynarodowym”⁸. W swojej wypowiedzi Putin przedstawił rosyjskie interesy i jednoznacznie określił, że jego kraj ani nie akceptuje bycia pouczanym

⁸ Wystąpienie Władimira Putina na konferencji bezpieczeństwa w Monachium w sprawie polityki bezpieczeństwa, 10.02.2007, https://poland.mid.ru/web/polska_pl/najwazniejsze-teksty/-/asset_publisher/kWMgCZ27Ht7N/content/wystapienie-wladimira-putina-na-konferencji-w-monachium-w-sprawie-polityki-bezpieczenstwa-10-lutego-2007-r-?inheritRedirect=false, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/24034> [dostęp: 18.03.2025].

przez państwa zachodnie, ani nie zgadza się z wizją jednobiegunowego świata z przewodnią rolą Stanów Zjednoczonych. Według Putina NATO i UE są wrogo nastawione do Rosji i zagrażają jej żywotnym interesom narodowym.

Zachodni eksperci przyznają, że realny jest scenariusz niekorzystny dla bezpieczeństwa europejskiego w postaci konfliktu zbrojnego Rosji z NATO, w wyniku którego nastąpi rosyjska agresja na któreś z państw bałtyckich. Kreml w pewnych okolicznościach może poświęcić wszystko, aby osiągnąć strategiczny cel w postaci przywrócenia swoich wpływów na obszarze postradzieckim, w szczególności w krajach bałtyckich i na Ukrainie. Uzasadniając swoje prognozy, zachodni analitycy odwołują się do nowej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Federacji Rosyjskiej, gdzie NATO, a w szczególności Stany Zjednoczone są identyfikowane jako główne źródła zagrożeń dla Rosji. Ponadto, ich zdaniem, wojna na Ukrainie może się przedłużać, co może być strategicznym celem Kremla z obawy przed wejściem Ukrainy do struktur NATO i UE. Rosja nie jest zainteresowana pokojowym rozwiązaniem konfliktu na Ukrainie, a jedynie utrzymaniem konfliktu, aby wpływać na sytuację polityczną na Ukrainie. Prezydent Putin krytykuje UE i NATO za niechęć do uwzględniania interesów narodowych Rosji, a przy tym buduje w społeczeństwie rosyjskim narrację, że nieprzyjazny Zachód izoluje Rosję, która jest „zamkniętą i oblężoną twierdzą” samotnie broniącą się przez zagrożeniem z Zachodu⁹.

Analizując scenariusz negatywny dla bezpieczeństwa europejskiego, należy założyć, że Rosja będzie bronić dotychczasowych zdobyczy terytorialnych na Ukrainie oraz próbować agresywnego wykorzystania pojawiających się okazji do zademonstrowania własnych możliwości militarnych. Ewentualna eskalacja konfliktu ukraińskiego może doprowadzić do nowego wyścigu zbrojeń i postępującej militaryzacji oraz do zwiększenia napięcia i wybuchu nowego konfliktu zbrojnego. Federacja Rosyjska w celu realizacji swoich interesów narodowych dąży do dwubiegunowego ukształtowania ładu międzynarodowego i bezpieczeństwa w Europie¹⁰.

⁹ R. Wróblewski, *Przyszła wojna Rosji z Zachodem według poglądów rosyjskich*, [w:] *Rywalizacja Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej i jej konsekwencje dla bezpieczeństwa*, red. M. Banasik, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2020, s. 37–55, także O. Tufekci, *Russia's Role in World Politics Interview with Prof. Neil Macfarlane*, "Political Reflection" 2019, no. 20, s. 28–32, https://politicalreflectionmagazine.com/wp-content/uploads/2019/07/PR_Issue20_Interview.pdf [dostęp: 18.03.2025].

¹⁰ P. Mickiewicz, *Anatomia rosyjskiego imperializmu ery Władimira Putina*, „Przegląd Geopolityczny” 2022, t. 40, s. 9–26, <https://przeglad.org/wp-content/uploads/2022/06/XL-01-Mickiewicz.pdf> [dostęp: 18.03.2025].

Scenariuszem negatywnych może być też ewentualny rozpad struktur UE i NATO, a zasadnicze problemy, które mogą przyczynić się do rozpadu struktur zachodnich, to: nieporozumienia w procesie decyzyjnym (brak konsensusu przy podejmowaniu decyzji), rywalizacja w obszarze zbrojeń czy brak integralności ekonomicznej, np. wojny handlowe, cła. Niektóre państwa europejskie, np. Węgry, mają rozbieżne interesy i może być trudno o jednomyślną zgodę, np. w kwestii reagowania na agresywne działania Rosji czy politykę Stanów Zjednoczonych¹¹.

W perspektywie krótko- i średniookresowej Rosja będzie chciała przejąć całkowitą kontrolę nad Ukrainą, aby nie dopuścić tego państwa do integracji ze strukturami zachodnimi. Kreml szczególną uwagę przywiązuje do obszaru postradzieckiego, postrzeganego jako wyłączna strefa wpływów („uprzywilejowanych interesów”) i podstawowego filaru rosyjskiej mocarstwowości. Dla polityki rosyjskiej największe znaczenie ma wschodnioeuropejska przestrzeń byłego ZSRR. Największym wyzwaniem dla Rosji jest „przejęcie” Ukrainy jako państwa mającego największe znaczenie z byłych republik ZSRR. Głównymi celami strategicznymi Rosji są rywalizacja z Zachodem o podporządkowanie sobie państw Europy Wschodniej, dążenie do utrzymania mocarstwowej pozycji i dominacji na obszarze byłego ZSRR, osłabianie spójności Zachodu i zmniejszenie obecności Stanów Zjednoczonych na Starym Kontynencie. Zachód obawia się, że Rosja nie poprzestanie na zajęciu całej Ukrainy, tylko pójdzie krok dalej, napadając na któreś z państw bałtyckich, które cały czas uważa za swoją wyłączną strefę wpływów. Przywódcy zachodni zdają sobie sprawę z rozwoju takiego scenariusza wydarzeń, ale widzą potrzebę zakończenia wojny oraz opracowania wizji przyszłości dla Ukrainy i bezpieczeństwa europejskiego¹².

Rosja stoi przed wyborem, który jest podyktowany z jednej strony oceną sytuacji wewnętrznej i przedłużających się sankcji gospodarczych Zachodu, a z drugiej strony trwającym kryzysem w relacjach państwami należącymi do UE i NATO. Rosyjski scenariusz agresywno-konfrontacyjny zostanie realizowany w przypadku, gdy Putin uzna, że sytuacja wewnątrz kraju jest stabilna, a państwo

¹¹ A. Sukach, *Wpływ rosyjsko-ukraińskiej wojny na euroatlantyckie bezpieczeństwo*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis [227] Studia de Securitate” 2023, t. 13, nr 1, s. 232–234, <https://studiadesecuritate.uken.krakow.pl/wp-content/uploads/sites/43/2024/02/SdS-131-s.-227-238.pdf> [dostęp: 18.03.2025]; por. K. Kowalczyk, *Geopolityczne dążenia współczesnej Rosji*, „Przegląd Geopolityczny” 2019, t. 27, s. 78–92, <https://przeglad.org/wp-content/uploads/2019/02/XXVII-05-Kowalczyk.pdf> [dostęp: 18.03.2025].

¹² M. Raś, *Cele oddziaływań politycznych Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Rosja wobec państw Europy Środkowej i Wschodniej: zagrożenia pozamilitarne*, red. T. Stępieński, Instytut Europy Środkowej, Lublin 2020, s. 41–54; także T. Stępieński, *Rosja wobec państw Europy Środkowej i Wschodniej: zagrożenia pozamilitarne*, Instytut Europy Środkowej, Lublin 2020, s. 7–23.

jest silne militarnie i nie musi dążyć do normalizacji stosunków z Zachodem oraz nie będą konieczne jakiekolwiek kompromisy. Model ten zakłada, że po zakończeniu konfliktu z Ukrainą polityka Kremla będzie prowadzona w kierunku dalszego podejmowania działań mających osłabić polityczną i ekonomiczną pozycję Zachodu, w tym wywoływać kryzys wewnątrz struktur zachodnich. Rosja liczy na to, że jej rola i udział przy rozwiązywaniu problemów bezpieczeństwa w Europie będą dla Zachodu niezbędne. Podstawowym założeniem prowadzenia takiej polityki byłoby unikanie otwartego konfliktu ze Stanami Zjednoczonymi. Z rosyjskiego punktu widzenia oznaczałoby to zmuszenie państw zachodnich do zaakceptowania podziału Ukrainy. Rosja chce wykorzystać rosnące zmęczenie Zachodu konfliktem i zmusić Ukrainę do jego zakończenia oraz zaakceptowania utraty swoich ziem. Rosja nie wyrazi zgody i wykorzysta wszystkie narzędzia do zablokowania integracji Ukrainy z Zachodem ze względu na znaczenie, jakie ma Ukraina dla Kremla i reintegrację przestrzeni postradzieckiej¹³.

Rosja, dokonując agresji militarnej na Ukrainę, zakwestionowała istniejący ład międzynarodowy i udowodniła, że jej celem strategicznym jest odbudowa mocarstwowej pozycji w Europie Wschodniej. Przegrana Ukrainy mogłaby wpłynąć na zmianę układu geopolitycznego w Europie oraz stanowić wyraźny sygnał dla Kremla, że można pójść dalej i próbować zająć kolejne państwa, np. Mołdawię czy państwa bałtyckie, sugerując, że w tych państwach zagrożone jest bezpieczeństwo mniejszości rosyjskiej. Ponadto destrukcja państwa ukraińskiego oznaczałaby destabilizację w regionie Morza Czarnego. Sukces Moskwy stanowiłby zagrożenie dla Polski i innych państw Europy Środkowo-Wschodniej poprzez wydłużenie granicy lądowej z Rosją i konieczność zwiększenia nakładów finansowych na rozbudowę potencjału sił zbrojnych. Dodatkowo istnieje obawa przed zwiększeniem presji politycznej Moskwy na Warszawę, Pragę czy Bratysławę z wykorzystaniem narzędzi pozamilitarnych, np. generowanie fal migracji obywateli Bliskiego Wschodu czy Afryki. Należy pamiętać o tym, że potencjalna wygrana Rosji z Ukrainą zostałaby odczytana jako oznaka słabości Zachodu i stawiałaby pod znakiem zapytania sens obrony demokracji liberalnej oraz wiarygodność UE i NATO¹⁴.

¹³ M. Menkiszak, *Nadal można wgrać wojnę z Rosją. O kontrstrategii Zachodu wobec Moskwy...*, s. 15–19; por. M. Domańska, M. Menkiszak, W. Rodkiewicz, I. Wiśniewska, A. Wilk, K. Chawryło, S. Kardaś, J. Strzelecki, P. Żochowski, *Putin po raz czwarty Stan i perspektywy Rosji (2018–2024)*, Raport OSW, Warszawa marzec 2018, s. 32–43, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/raport-osw/2018-03-20/putin-po-raz-czwarty> [dostęp: 25.04.2025].

¹⁴ Г. Юдин, *Имперская формула принята официально: Россия нигде не заканчивается*, 24 февраля 2023, <https://meduza.io/feature/2023/02/24/imperskaya-formula-prinyata-ofitsialno-rossiya-nigde-ne-zakanchivaetsya> [dostęp: 25.04.2025].

Scenariusz realistyczny dla bezpieczeństwa europejskiego – szanse i zagrożenia

Państwa zachodnie do 2014 roku i aneksji Krymu przez Rosję nie brały na poważnie wypowiedzi prezydenta Putina, m.in. tej z konferencji bezpieczeństwa w Monachium w 2007 roku o zaostrzeniu przez Rosję relacji z Zachodem i krytykujące politykę realizowaną przez Stany Zjednoczone. Zachód do wybuchu konfliktu na Ukrainie wierzył, że jest możliwe osiągnięcie porozumienia z Rosją, ale agresja na niepodległą Ukrainę, będąca zagrożeniem dla bezpieczeństwa w Europie, postawiła pod znakiem zapytania dalsze relacje z Rosją¹⁵.

Przywódcy europejscy nie są zgodni między sobą, jak ma wyglądać wspólna strategia relacji z Rosją, a ważną kwestią jest odpowiedź na pytanie, jak długo trzeba będzie pomagać Ukrainie i na jakich warunkach należy zakończyć konflikt. Z jednej strony Rosję należy traktować jako element stabilizujący bezpieczeństwo europejskie, ale z drugiej strony Rosja sprzeciwia się przyjęciu Gruzji i Ukrainy do struktur zachodnich z obawy o własne bezpieczeństwo. Państwa Europy Środkowo-Wschodniej w trosce o własne bezpieczeństwo słusznie obawiają się neoimperialnych dążeń Rosji. Wydarzenia na Ukrainie wyraźnie pokazują, że nadszedł czas na zmianę podejścia do Rosji i opracowanie wizji nowego kształtu bezpieczeństwa europejskiego. Prezydent Putin dąży do odtworzenia imperialnej potęgi Rosji na wzór dawnego imperium rosyjskiego lub nowszego Związku Radzieckiego. Celem geopolitycznym Moskwy jest odbudowa swojego starego imperium, ale dzisiejsza Rosja jest za słaba, aby tego dokonać¹⁶.

Putin swoją władzę realizuje pod hasłami dyktatury i odbudowy pozycji mocarstwowej Rosji, a pokonanie Ukrainy pozwoli mu na odbudowanie wokół Rosji strefy wpływów oraz zapewni bezpieczeństwo, ponieważ odsunie struktury zachodnie od swoich granic. Jednak napaść na Ukrainę pokazała słabość państwa rosyjskiego, wbrew głoszonej propagandzie o rosyjskiej potędze i szybkim zajęciu Kijowa oraz przyłączeniu całej Ukrainy do Rosji. Brak szybkiego zwycięstwa i perspektywa porażki stwarzają zagrożenie dla autorytetu władzy, która zapewniała o podboju Ukrainy. Należy przypuszczać, że ewentualna przegrana Rosji z Ukrainą może doprowadzić do zmian na szczytach władzy i nowego etapu w rozwoju wewnętrznego Rosji. W Rosji panuje przekonanie, że bez Ukrainy

¹⁵ В. Иноземцев, Дурак ли Путин? Или у него действительно «все идет по плану»? Владислав Иноземцев о возможной подоплеке действий хозяина Кремля, 21.06.2023, <https://re-public.ru/posts/108825> [dostęp: 25.04.2025].

¹⁶ Szerzej zob. M. Menkiszak, *Nadal można wgrać wojnę z Rosją. O kontrstrategii Zachodu wobec Moskwy*, s. 41–58; także M. Matlak, *Towards a European Russia-Containment Doctrine*, 12.04.2023, <https://visegradinsight.eu/european-russia-containment-doctrine/> [dostęp: 25.04.2025].

nie będzie ona mocarstwem, wobec tego konieczne jest jej podporządkowanie i włączenie do strefy rosyjskich wpływów¹⁷.

Relacje Zachodu z Rosją w perspektywie kilku lat mogą mieć różny charakter, np. utrzymywać się jako neozimnowojenna konfrontacja lub wymuszona współpraca w postaci „chłodnego pokoju”; w skrajnym przypadku sytuacja może przerodzić się w niechcianą otwartą wojnę. Najbardziej prawdopodobny wydaje się neozimnowojenny scenariusz, w którym Zachód będzie próbował wychodzić wobec Rosji z podobnymi propozycjami współpracy do „Partnerstwa dla Pokoju”, „Rady NATO – Rosja” czy porozumień mińskich w kwestii konfliktu ukraińskiego. Gdyby Rosja nie chciała zmienić swojego kursu politycznego, Zachód będzie musiał zareagować stanowczo i adekwatnie do zagrożeń oraz wyzwań ze strony Rosji, ale wówczas może dojść do konfrontacji militarnej, co byłoby początkiem wybuchu nowej wojny z katastrofalnymi skutkami dla każdej ze stron¹⁸.

Szansą może być odejście od nowej zimnej wojny i konfrontacji na rzecz współpracy i „chłodnego pokoju”, ale zależy to przede wszystkim od strony rosyjskiej. Rosja nie jest w stanie pozwolić sobie na zbyt długą konfrontację z Zachodem, szczególnie w obszarze ekonomicznym, gdyż gospodarka rosyjska jest zbyt słaba i w konsekwencji może się to skończyć rozpadem państwa. Najbardziej tragiczna w skutkach byłaby otwarta wojna w pełnej skali pomiędzy Rosją a Zachodem z groźbą użycia arsenału jądrowego. Taki rozwój sytuacji byłby szczególnie trudny dla państw NATO z uwagi na brak szybkiego i skutecznego zareagowania poprzez wspólny system obrony, jakim jest sojusz z uwagi na brak konsensusu¹⁹.

W perspektywie krótko- i średnioterminowej (od roku do pięciu lat) w kwestiach ładu i bezpieczeństwa europejskiego zdecyduje kilka głównych czynników, do których należy zaliczyć:

- wewnętrzną sytuację polityczną w Stanach Zjednoczonych i jej wpływ na politykę zagraniczną kraju;

¹⁷ В. Иноземцев, *Смерти Путина система не переживет*, 14.05.2023, <https://www.svoboda.org/a/smeriti-putina-sistema-ne-perezhivet-/32408924.html>, <https://www.svoboda.org/a/vladislav-inozemtsev-eto-antievropeyskaya-avtoritarnaya-moskoviya-/32048350.html> [dostęp: 25.04.2025].

¹⁸ M. Kaszuba, *Mocarstwo Putina*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Siedlcach 2024, s. 41–47.

¹⁹ S. Koziej, *Neozimnowojenny charakter konfrontacji Rosji z Zachodem: istota i treść nowej zimnej wojny wydanej Zachodowi przez Rosję w drugiej dekadzie XXI wieku*, [w:] *Rywalizacja Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej i jej konsekwencje dla bezpieczeństwa*, red. M. Banasik, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2020, s. 22–26.

- dynamikę stosunków między Chinami a Stanami Zjednoczonymi, w tym tempo narastania sprzeczności militarno-politycznych i ekonomicznych oraz determinacja obu stron do obrony swoich interesów;
- stosunki między Rosją a UE i NATO (nie bez znaczenia jest kwestia pogłębiania się konfliktów politycznych i prawdopodobieństwo ich eskalacji);
- stabilność NATO i perspektywy rozwoju sojuszu Rosji z Chinami.

Zagrożenia ze strony Rosji oznaczają konieczność wzmocnienia solidarności transatlantyckiej oraz więzi obronnych w ramach NATO, a także nieuleganie presji ze strony Rosji, wzrost sankcji gospodarczych na Rosję oraz zwiększenie wsparcia gospodarczego i militarnego dla Ukrainy. Rosja stanie wówczas przed trudnym wyborem, czy przejść do obrony swoich interesów ze wszystkimi wynikającymi z tego konsekwencjami, czy pójść na kompromis z Zachodem²⁰.

Rosja dąży do odbudowy swojej mocarstwowej pozycji, jaką miała w okresie zimnej wojny, sprzeciwiając się zachodniej ekspansji politycznej, gospodarczej i militarnej na obszarze postradzieckim, który uważa za swoją wyłączną strefę wpływów. Rosja cały czas prowadzi agresywną i konfrontacyjną politykę z Zachodem, a do realizacji swoich celów oraz interesów strategicznych wykorzystuje wszelkie dostępne narzędzia od dyplomatycznych i ekonomicznych po militarne. Rosja przy tym kreuje siebie jako mocarstwo, a zarazem jako państwo nieustannie narażone na zagrożenia płynące z Zachodu, w szczególności ze strony Stanów Zjednoczonych. Wojna na Ukrainie pokazuje, że mocarstwowe dążenia Moskwy mają poważne konsekwencje dla bezpieczeństwa w Europie i zagrażają strukturom zachodnim. Według brytyjskiego politologa Jamesa Sherra konfrontacja z Rosją wydaje się nieunikniona, ponieważ „[...] niektóre cenione przez nas (Zachód) działania polityczne pozostają w konflikcie z rosyjskim pojmowaniem praw i uprawnień. Wspieranie wolności wyboru przez sąsiadów Rosji jest korzystne dla Europy, ale tworzy konflikt z rosyjskimi zdefiniowanymi interesami. Dla lobby wojskowego bezpieczeństwo równoznaczne jest z dominacją nad przestrzenią. Dlatego obecność NATO w sąsiedztwie granic Rosji stanowi zagrożenie wojskowe, niezależnie od naszych intencji”²¹.

Z punktu widzenia Zachodu i aktualnie prowadzonej przez Rosję polityki trudny do zrealizowania będzie scenariusz powrotu do współpracy. Scenariusz ten miałby polegać na wzajemnej normalizacji stosunków politycznych i ekonomicznych oraz na powrocie do stanu sprzed inwazji na Ukrainę. Rosja ocze-

²⁰ G. Friedman, *Następne sto lat. Prognoza na XXI w.*, przeł. M. Antosiewicz, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2022, s. 57–82 i s. 163–190.

²¹ Szerzej zob. J. Sherr, *The New East- West Discord Russian Objectives, Western Interests*, Clingendael Report, December 2015, s. 51–55, [https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/The New East-West Discord JSherr.pdf](https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/The%20New%20East-West%20Discord%20JSherr.pdf) [dostęp: 25.04.2025].

kiwałaby uznania i akceptacji dla swojej neoimperialnej polityki, ale kluczowa wydaje się tutaj kwestia warunków zakończenia konfliktu na Ukrainie. Taki scenariusz wydaje się prawdopodobny tylko wówczas, gdy Putin dojdzie do wniosku, że w długofalowej perspektywie Rosja nie ma żadnych szans w walce przeciwko Zachodowi.

Dla Rosji konflikt z Ukrainą jest próbą sił z Zachodem, której wynik rozstrzygnie o losach bezpieczeństwa europejskiego; w związku z tym należy spodziewać się kontynuowania przez Kreml wojny hybrydowej²² wobec Zachodu i stałego szantażowania dalszą eskalacją konfliktu z wykorzystaniem broni nuklearnej. W przypadku zwycięstwa nad Ukrainą Moskwa wznowi swoje żądania rewizji granic i bezpieczeństwa w Europie. Trzeba także brać pod uwagę scenariusz, w którym w przypadku wybuchu konfliktu zbrojnego w Azji Wschodniej i zaangażowania się w nim Stanów Zjednoczonych Rosja skorzysta z okazji i podejmie bezpośrednie działania militarne wobec jednego z państw bałtyckich²³.

Podsumowanie

Środowisko bezpieczeństwa europejskiego cechuje dynamika zdarzeń i zagrożeń o charakterze militarnym i niemilitarnym. Założenia rozwoju scenariuszy przyszłości bezpieczeństwa europejskiego obejmują:

- pojawiające się zagrożenia braku wewnętrznej stabilności politycznej i wojskowej w strukturach UE i NATO – dezintegracja Europy, wzrost wewnętrznych konfliktów pomiędzy poszczególnymi państwami;
- zagrożenie stabilności wschodniej flanki NATO z uwagi na jej geopolityczne położenie;
- kwestia zagrożenia przewagi militarnej i ekonomicznej UE i NATO na rzecz państw azjatyckich;
- problem transformacji NATO z sojuszu obronnego w sojusz obronno-ofensywny;

²² Wojna hybrydowa to strategia łącząca działania militarne i niemilitarne, w tym dezinformację, cyberataki, ingerencję w procesy wyborcze, wykorzystanie migracji jako broni. Szerzej zob. A. Bilal, *Hybrydowa wojna Rosji z Zachodem*, <https://www.nato.int/docu/review/pl/articles/2024/04/26/hybrydowa-wojna-rosji-z-zachodem/index.html> [dostęp: 25.04.2025], a także A. Bilal, *Hybrid Warfare – New Threats, Complexity, and ‘Trust’ as the Antidote*, <https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/11/30/hybrid-warfare-new-threats-complexity-and-trust-as-the-antidote/index.html> [dostęp: 25.04.2025].

²³ M. Menkiszak, *Rosja po dwóch latach pełnoskalowej wojny*, Raport OSW, Warszawa luty 2024, s. 54–55, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/raport-osw/2024-02-23/rosja-po-dwoch-latach-pelnoskalowej-wojny> [dostęp: 25.04.2025].

- rosnące ambicje mocarstwowe Rosji, zwrot w kierunku polityki neoimperialnej i odzyskania wpływów na obszarze postradzieckim, uważanym za jej wyłączną strefę wpływów²⁴.

Rosja swoimi działaniami wywołuje stałe poczucie zagrożenia w państwach Europy Środkowo-Wschodniej, a jej głównymi celami strategicznym są powstrzymanie ekspansji struktur zachodnich na Wschód i podporządkowanie sobie obszaru postradzieckiego. Obserwując wydarzenia na Ukrainie, należy stwierdzić, że błędem Zachodu było zwleknięcie z czytelnym sprzeciwem wobec agresywnej polityki mocarstwowej Rosji, w tym zajęciem Krymu wraz ze wschodnimi obwodami ukraińskimi. Rosja jako sukcesorka ZSRR nigdy nie zrezygnowała z chęci odzyskania statusu światowego mocarstwa i równorzędnego partnera Stanów Zjednoczonych i dąży do osiągnięcia tego celu, wykorzystując wszystkie instrumenty militarnie i niemilitarne.

Odnosząc się do przyjętej hipotezy dotyczącej destabilizacji przez Rosję bezpieczeństwa europejskiego, należy wskazać na dwa aspekty. Pierwszy dotyczy podstawowego celu Rosji, jakim jest odzyskanie kontroli nad Ukrainą – kluczowym państwem obszaru postradzieckiego. Drugi dotyczy przypadku, w którym nie można wykluczyć, że Rosja w niedalekiej przyszłości naruszy suwerenność oraz integralność terytorialną państw UE, w szczególności państw bałtyckich.

Obecnie Rosja jest za słaba na konfrontację z NATO, ale wykorzystuje wszystkie nadarzające się okazje do prowokowania Zachodu w szczególności środkami niemilitarnymi. Do wypracowania porozumienia i zakończenia wojny na Ukrainie niezbędny jest dialog państw zachodnich, zwłaszcza Stanów Zjednoczonych z Rosją, gdyż bez niej nie można zbudować efektywnego europejskiego bezpieczeństwa²⁵.

Polityka Federacji Rosyjskiej to element geostrategicznej gry, której celem jest odzyskanie pozycji mocarstwa i współdecydowania o bezpieczeństwie europejskim. Na Kremlu zdają sobie sprawę z faktu, że zbliżenie Ukrainy z Zachodem zagraża realizacji neoimperialnej polityki Rosji na obszarze postradzieckim. Dla Rosji każde ustępstwo ze strony Zachodu jest jej sukcesem i punktem wyjścia do dalszych negocjacji, podkopujących pozycję międzynarodową Ukrainy.

²⁴ Por. M. Kaszuba, *op.cit.*, s. 62–68.

²⁵ M. Kimmage, M. Lipman, *Will Russia's Break With the West Be Permanent?*, <https://www.foreignaffairs.com/united-states/putin-will-russia-break-west-be-permanent-kimmage>, https://www.reddit.com/r/CredibleDefense/comments/14e4p9l/will_russias_break_with_the_west_be_permanent/?rdt=59570, [dostęp: 25.04.2025].

Kluczowym celem geostrategicznym Rosji jest zwycięstwo nad Ukrainą, a także utrzymanie Białorusi i Ukrainy w wyłącznej strefie swoich wpływów²⁶.

Rosyjska agresja na Ukrainę jest najpoważniejszym konfliktem zbrojnym w Europie od zakończenia zimnej wojny; niesie ona dla całej Europy trudne do przewidzenia konsekwencje i koszty. Rosja nie ma zamiaru rezygnować z prowadzonej przez siebie polityki neoimperialnej i odbudowy statusu mocarstwa światowego. Dla zagwarantowania stabilizacji bezpieczeństwa w Europie i zapewnienia obrony przed zagrożeniem ze strony Rosji niezbędne są następujące działania ze strony Zachodu:

- poprawa relacji transatlantyckich i solidarności jako podstawy do obrony i odstraszania;
- integracja w sferze bezpieczeństwa, w tym kolektywna obrona i odpowiadające jej zasoby oraz zdolności;
- wzmocnienie wojskowe wschodniej flanki NATO;
- integracja obronna jako realna zdolność do działania i wspólnota strategiczna;
- wsparcie i współpraca wojskowa w celu przeciwdziałania zagrożeniom dla bezpieczeństwa europejskiego;
- wspieranie Ukrainy do członkostwa w NATO i UE.

Prawdopodobnie Rosja nadal będzie postrzegana przez Zachód jako źródło stałego zagrożenia geopolitycznego. Stawką wyzwań stojących przed Zachodem jest przyszłość Ukrainy jako państwa, będącego jednym z podstawowych elementów bezpieczeństwa w Europie. Od zakończenia konfliktu i poprawy relacji z Rosją zależy kształt porządku bezpieczeństwa europejskiego i siła jego fundamentów. Najważniejszą sprawą jest usunięcie groźby otwartej wojny w Europie, której początek stanowi konflikt na Ukrainie. Wiarygodność gwarancji bezpieczeństwa powinna nie dopuścić do nowego wyścigu zbrojeń, a w szczególności jego nuklearyzacji.

Bibliografia

Źródła

Wystąpienie Władimira Putina na konferencji bezpieczeństwa w Monachium w sprawie polityki bezpieczeństwa, 10.02.2007, https://poland.mid.ru/web/polska_pl/najwazniejsze-teksty/-/asset_publisher/kWMgCZ27Ht7N/content/wystapienie-vladimira-putina-na-konferencji-w-monachium-w-sprawie-polityki-bezpieczenstwa-10-lutego-2007-r-?inheritRedirect=false [dostęp: 18.03.2025].

²⁶ A. Szabaciuk, *Gwarancje bezpieczeństwa Rosji: geostrategiczna rozgrywka Kremla*, Komentarze Instytutu Europy Środkowej Nr 523 (35/2022), <https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2022/02/ies-komentarze-523-35-2022.pdf> [dostęp: 25.04.2025].

Piśmiennictwo naukowe

- Bieleń S., „*Quo vadis, Rosjo*”, „Myśl Polska” 30.01–6.02.2022, nr 5–6 <https://myslpolska.info/2022/01/25/stanislaw-bielen-quo-vadis-rosjo/> [dostęp: 21.02.2025].
- Bilal A., *Hybrydowa wojna Rosji z Zachodem*, <https://www.nato.int/docu/review/pl/articles/2024/04/26/hybrydowa-wojna-rosji-z-zachodem/index.html> [dostęp: 25.04.2025].
- Bilal A., *Hybrid Warfare – New Threats, Complexity, and ‘Trust’ as the Antidote*, <https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/11/30/hybrid-warfare-new-threats-complexity-and-trust-as-the-antidote/index.html> [dostęp: 25.04.2025].
- Dodds K., *Trump, Hemispheric Security and the Greenland Connection*, Groupe d’études géopolitiques, <https://geopolitique.eu/en/2025/02/21/president-trump-hemispheric-security-and-the-greenland-connection/> [dostęp: 21.02.2025].
- Domańska M., Menkiszak M., Rodkiewicz W., Wiśniewska I., Wilk A., Chawryło K., Kardaś S., Strzelecki J., Żochowski P., *Putin po raz czwarty Stan i perspektywy Rosji (2018–2024)*, Raport OSW, Warszawa marzec 2018, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/raport-osw/2018-03-20/putin-po-raz-czwarty> [dostęp: 25.04.2025].
- Friedman G., *Następne sto lat. Prognoza na XXI w.*, przeł. M. Antosiewicz, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2022.
- Inozemtsev V., *Is Putin a Fool? Or Is Everything Really „Going According to Plan”?* Vladislav Inozemtsev on the Possible Background of the Kremlin Master’s Actions, 21.06.2023, <https://republic.ru/posts/108825> [dostęp: 25.04.2025].
- Inozemtsev V., *The system will not survive Putin’s death*, 14.05.2023, <https://www.svoboda.org/a/smerti-putina-sistema-ne-perezhyvet-/32408924.html>, <https://www.svoboda.org/a/vladislav-inozemtsev-eto-antievropeyskaya-avtoritarnaya-moskoviya-/32048350.html> [dostęp: 25.04.2025].
- Kaszuba M., *Mocarstwo Putina*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Siedlcach 2024.
- Kaveshnikov H., Utkin S., *Global Forecast 2019–2024 Integration associations, Forecast for the development of the European Union* RAS, <https://russiancouncil.ru/2019-integration> [dostęp: 21.02.2025].
- Kendall-Taylor A., Kofman M., *Putin’s Point of No Return. How an Unchecked Russia Will Challenge the West*, “Foreign Affairs”, 2025, vol. 104, no. 1, <https://www.foreignaffairs.com/russia/putins-point-no-return> [dostęp: 21.02.2025].
- Kimmage M., Lipman M., *Will Russia’s Break With the West Be Permanent?*, June 19, 2023, <https://www.foreignaffairs.com/united-states/putin-will-russia-break-west-be-permanent-kimmage>, https://www.reddit.com/r/CredibleDefense/comments/14e4p9l/will_russias_break_with_the_west_be_permanent/?rdt=59570 [dostęp: 25.04.2025].
- Koczan M., *Wpływ wojny na Ukrainie na międzynarodową pozycję Rosji*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2023, t. 17, nr 2, <https://rocznikbezpieczenstwa.pl/ojs/index.php/rbm/article/view/711> [dostęp: 21.02.2025].
- Koziej S., *Neozimnowojenny charakter konfrontacji Rosji z Zachodem: istota i treść nowej zimnej wojny wydanej Zachodowi przez Rosję w drugiej dekadzie XXI wieku*, [w:] *Rywalizacja Fe-*

- deracji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej i jej konsekwencje dla bezpieczeństwa*, red. M. Banasik, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2020.
- Kowalczyk K., *Geopolityczne dążenia współczesnej Rosji*, „Przegląd Geopolityczny” 2019, t. 27, <https://przeglad.org/wp-content/uploads/2019/02/XXVII-05-Kowalczyk.pdf> [dostęp: 18.03.2025].
- Krastev I., *Wars end on the battlefield, reflects on a year of conflict in Ukraine*, 20.02.2023, <https://www.euronews.com/2023/02/20/ukraine-war-will-end-on-the-battlefield-ivan-krastev-tells-euronews> [dostęp: 21.02.2025].
- Krastev I., *Russia's War Has Unified Europe's Opposing Sides*, 16.03.2023, <https://foreignpolicy.com/2023/03/16/russia-war-europe-eu-nationalist-liberal/> [dostęp: 21.02.2025].
- Kubilius A., *Keynote statement at the Kyiv Security Forum*, 8.05.2025, <http://andriuskubilius.It/en/kyiv-security-forum-8-may-2025> [dostęp: 21.02.2025].
- Matlak M., *Towards a European Russia-Containment Doctrine*, 12.04.2023, <https://visegradinsight.eu/european-russia-containment-doctrine/> [dostęp: 25.04.2025].
- Menkiszak M., *Rosja po dwóch latach pełnoskalowej wojny*, Raport OSW, Warszawa luty 2024, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/raport-osw/2024-02-23/rosja-po-dwoch-latach-pelnoskalowej-wojny> [dostęp: 25.04.2025].
- Menkiszak M., *Nadal można wgrać wojnę z Rosją. O kontrstrategii Zachodu wobec Moskwy*, Raport OSW październik 2024, https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/Raport-OSW_Nadal%20mo%C5%BCna%20wygra%C4%87%20wojn%C4%99%20z%20Rosj%C4%85_net.pdf [dostęp: 21.02.2025].
- Mickiewicz P., *Anatomia rosyjskiego imperializmu ery Władimira Putina*, „Przegląd Geopolityczny” 2022, t. 40, <https://przeglad.org/wp-content/uploads/2022/06/XL-01-Mickiewicz.pdf> [dostęp: 18.03.2025].
- Raś M., *Cele oddziaływań politycznych Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Rosja wobec państw Europy Środkowej i Wschodniej: zagrożenia pozamilitarne*, red. T. Stępieński, Instytut Europy Środkowej, Lublin 2020.
- Sherr J., *The New East- West Discord Russian Objectives, Western Interests*, Clingendael Report, December 2015, https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/The_New_East-West_Discord_JSherr.pdf [dostęp: 25.04.2025].
- Stępieński T., *Rosja wobec państw Europy Środkowej i Wschodniej: zagrożenia pozamilitarne*, Instytut Europy Środkowej, Lublin 2020.
- Sukach A., *Wpływ rosyjsko-ukraińskiej wojny na euroatlantyckie bezpieczeństwo*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis [227] Studia de Securitate” 2023, t. 13, nr 1, <https://studiadesecuritate.uken.krakow.pl/wp-content/uploads/sites/43/2024/02/SdS-131-s.-227-238.pdf> [dostęp: 18.03.2025].
- Szabaciuk A., *Gwarancje bezpieczeństwa Rosji: geostrategiczna rozgrywka Kremla*, Komentarze Instytutu Europy Środkowej Nr 523 (35/2022), <https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2022/02/ies-komentarze-523-35-2022.pdf> [dostęp: 25.04.2025].

- Świder K., *System międzynarodowy i jego perspektywy w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej – między monocentryzmem a policentryzmem*, „Sprawy Międzynarodowe” 2023, t. 76, nr 1.
- Tufekci O., *Russia's Role in World Politics Interview with Prof. Neil Macfarlane*, „Political Reflection” 2019, no. 20, https://politicalreflectionmagazine.com/wp-content/uploads/2019/07/PR_Issue20_Interview.pdf [dostęp: 18.03.2025].
- Wróblewski R., *Przyszła wojna Rosji z Zachodem według poglądów rosyjskich*, [w:] *Rywalizacja Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej i jej konsekwencje dla bezpieczeństwa*, red. M. Banasik, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2020.
- Yudin G., *The Imperial Formula Has Been Officially Adopted: Russia Doesn't End Anywhere*, 24.02.2023, <https://meduza.io/feature/2023/02/24/imperskaya-formula-prinyata-ofitsialno-rossiya-nigde-ne-zakanchivaetsya> [dostęp: 25.04.2025].

Streszczenie: W artykule podjęto kwestię rozwoju scenariuszy stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego oraz wpływu na nie konfliktu ukraińskiego. Należy podkreślić, że agresja Rosji na niepodległą Ukrainę spowodowała przewartościowanie scenariuszy rozwoju porządku bezpieczeństwa w Europie. Działania Rosji stanowią całkowite pogwałcenie prawa międzynarodowego oraz podważają zasady współpracy międzynarodowej i partnerstwa wypracowane po 1989 roku. Nie jesteśmy w stanie w pełni przewidzieć skutków tego konfliktu, jednak możemy zakładać kilka scenariuszy rozwoju sytuacji w Ukrainie i bezpieczeństwa w Europie. Pierwszym jest scenariusz optymistyczny (korzystny) dla stabilizacji bezpieczeństwa europejskiego, zakładający, że dojdzie do zawarcia pokoju i zwrotu okupowanego terytorium Ukrainy. Drugim jest scenariusz negatywny (niekorzystny) dla bezpieczeństwa europejskiego, w którym Rosja wciąż będzie eskalować konflikt na Ukrainie i niewykluczone, że w przyszłości może zaatakować któreś z państw bałtyckich należących do NATO, wywołując tym samym nowy konflikt w Europie. Trzeci scenariusz – realistyczny, najbardziej prawdopodobny, zakłada brak porozumienia pokojowego między Rosją a Ukrainą i kontynuowanie działań militarnych, aż do zajęcia całej Ukrainy.

Podstawy tych scenariuszy należy przeanalizować w trzech aspektach: pierwszy to wyzwania, jakie Rosja rzuca Zachodowi, w tym dla spójności NATO i Unii Europejskiej; drugi to poszanowanie zasad i reguł prawa międzynarodowego jako fundamentów porządku międzynarodowego, trzeci zaś – trwałość mechanizmów współpracy i likwidacji zagrożeń wypracowanych przez lata pomiędzy Zachodem a Rosją. Obecnie w wyniku zagrożenia ze strony Rosji Zachód musi podjąć wspólne działania w kwestii współpracy obronnej oraz wypracowania mechanizmów i strategii skutecznych wobec wyzwań Kremla; najważniejsze jest stanowisko Stanów Zjednoczonych i ich dalsza pomoc finansowa i militarna dla Ukrainy.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo europejskie; Rosja; NATO; UE; Ukraina; Stany Zjednoczone; konflikt zbrojny; bezpieczeństwo regionalne

The Impact of the Armed Conflict in Ukraine on the Scenarios of Stabilizing European Security

Abstract: The article addresses the issue of the impact of the armed conflict in Ukraine on the scenarios of stabilizing European security. Russia's aggression against Ukraine has led to a reassessment of the scenarios of the development of the security order in Europe. Russia's actions against the independent Ukrainian state constitute a complete violation of international law and undermine the principles of international cooperation and partnership developed after 1989. We are not able to fully predict the effects of this conflict in the future, we can assume several scenarios of the development of the situation in Ukraine and security in Europe. The first is the optimistic scenario - beneficial for the stabilization of European security, assuming that peace will be concluded and the occupied territory of Ukraine will be returned. The second is the negative scenario - unfavorable for European security, in which Russia will continue to escalate the conflict in Ukraine and it is possible that it may attack one of the Baltic states belonging to NATO, thus provoking a new conflict in Europe. The third scenario – realistic, the most probable one – assumes the lack of a peace agreement between Russia and Ukraine and the continued military operations until the occupation of all of Ukraine. The foundations of these scenarios should be analyzed in three aspects: the first is the challenge that Russia poses to the West, including the cohesion of NATO and the European Union, the second is respect for the principles and rules of international law as the foundations of the international order, the third is the durability of the mechanisms of cooperation and elimination of threats developed over the years between the West and Russia. Currently, as a result of the threat from Russia, the West must unite even more in the matter of defense cooperation and the development of common mechanisms and strategies effective in the face of the Kremlin's challenges, the most important is the position of the United States and its further financial and military aid for Ukraine.

Keywords: European security; Russia; NATO; EU; Ukraine; United States; armed conflict; regional security